



شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

معاونت پژوهش

آذربایجان غربی، ارومیه، مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآنی الزهرا علیها السلام

عنوان

رابطه امر به معروف و نهی از منکر با آزادی در اندیشه سیاسی اسلام

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین استاد ثروت مند هاشمی

نگارنده

خانم رقیه قوجالی

سال تدوین

تابستان ۱۴۰۳



مزان

تحمیدیه

حمد و سپاس خدایی را که، گردش کائنات را برمدار توحید بنا نهاد و جمله مخلوقات را «طوعاً» و «کرها» بر محور آن به حرکت وا داشت آنگاه اعجاب انگیزترین مخلوق خویش را که مسجود ملائکه قرار گرفته بود به رخ عالم علیا کشید و خود را به جهت چنین خلقت سترگی ستود «فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ» (مومنون/۱۴) پس از آن آیات «آفاقی» و «انفسی» خویش را فرا روی انسان نهاد و بزرگترین کتاب هستی و تنزل یافته از عالم علوی را به دنبال سلسه پیام- آوران خویش هم نشین موجودی قرار داد که مدال «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ» (اسراء/۷۰) بر شانه- های او می درخشید اینک مائیم و نشانه های تکوینی و تدوینی حق، تا راه خود را از پس «ظلمات فوق ظلمات» به سمت ابدیت بیایم.

تقدیم به ساحت مقدس

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام

«به امید گوشه چشمی»

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ، وَصَلِّ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ...

وَالْمُعَذِّبِ فِي قَعْرِ السُّجُونِ وَظَلَمِ الْمَظَامِيرِ، ذِي السَّاقِ الْمَرْضُوضِ بِحَلَقِ الْقَيْودِ، وَالْجِنَازَةِ الْمُنَادِي عَلَيْهَا بِذُلِّ
الاستخفافِ

سلام و درود بر آن شکنجه دیده در قعر زندان ها و تاریکی سیاه چالها، آن که ساق پایش به وسیله ی حلقه های
زنجیر خرد شده، سلام بر او که جنازه اش را در نهایت غریبی و اهانت حرکت دادند.

تقدیر و تشکر

خداوند سبحان را سپاسگزارم، که به بنده حقیر توفیق انجام و اتمام پژوهش حاضر را عنایت فرمود. از استاد راهنمای محترم حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای ثروتمند هاشمی که با راهنمایی ارزنده خود، بنده را در این مسیر کمک کردند کمال تشکر را دارم. از استادان فرزانه و فرهیخته‌ای که در راه کسب علم و معرفت مرا یاری نمودند، از پدر و مادر عزیزم که همواره حمایت کردند از همسر مهربانم و فرزندان عزیزم که در طول تحصیل همراه و همگام من بوده‌اند تشکر می‌نمایم. پروردگارا حسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر فرما.

۱۵- تهانوی، محمد علی، کشف اصطلاحات الفنون و العلوم، مصر، نشر مؤسسه مصریه عامه، ۱۳۸۲ ه. ق

- ۱۶- جعفری، محمد تقی، آزادی بیان و قلم همراه با رعایت کرامت انسانی، فایل صوتی
- ۱۷- _____، تحقیق در دو نظام حقوق جهانی بشر (از دیدگاه اسلام و غرب) و تطبیق آن دو بر یکدیگر، تهران: موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، ۱۳۸۵
- ۱۸- _____، تفسیر مثنوی، ج ۱، ۴، ۲، تهران، نشر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۸
- ۱۹- _____، حقوق جهانی بشر، تهران، موسسه تدوین و نشر آثار استاد علامه محمد تقی جعفری، ۱۳۸۵

- ۲۰- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، تهران، گنج دانش، ۱۳۸۷
- ۲۱- خمینی رحمته الله علیه، روح الله، صحیفه امام، ج ۴، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۸۵ ه. ش
- ۲۲- _____، تحریر الوسیله (ترجمه)، ج ۲، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۹۲
- ۲۳- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۶، تهران: انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول ۱۳۸۵،

- ۲۴- رحمانی، محمد، امر به معروف و نهی از منکر در آینه اجتهاد، قم، نشر معروف، ۱۳۹۳
- ۲۵- رزاقی، احمد، جایگاه تبلیغات در جهان امروز، قم، سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۷ ش
- ۲۶- رضوی، مرتضی، برداشت های فقهی، تهران، مؤسسه انتشارات بعثت، ۱۲۶۶
- ۲۷- سید فاطمی، سید محمد، حقوق بشر در جهان معاصر، تهران، نشر شهر دانش، ج ۲، ۱۳۸۸، ص ۱۲۰-۱۲۱

- ۲۸- شاکری، محمد رضا، علی علیه السلام در اوج سیاست، تهران، ایدون، ۱۳۸۴، ص ۱۹
- ۲۹- شهیدی، سید جعفر، تاریخ تحلیلی اسلام تا پایان امویان، قم، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۶

- ۳۰- شیخ الاسلامی، عباس، جرایم مطبوعاتی (بررسی تطبیقی سیاست جنایی جمهوری اسلامی ایران و انگلستان)، مشهد، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، ۱۳۸۰
- ۳۱- شیرازی، سعدی، گلستان.
- ۳۲- طباطبایی مؤتمنی، منوچهر، آزادی‌های عمومی و حقوق بشر، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۰
- ۳۳- _____، حقوق اساسی، تهران، میزان، ۱۳۸۶
- ۳۴- طباطبایی، سید محمد حسین، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۸، ج ۴، چاپ اول، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین قم، ۱۳۷۴
- ۳۵- امید زنجانی، عباس علی، فقه سیاسی، ج ۱، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۶۸
- ۳۶- فاضل میبدی، محمدتقی، دین داری و آزادی، تهران: موسسه فرهنگی، انتشاراتی آفرینه، احیا کتاب، ۱۳۷۸
- ۳۷- فکوهی، ناصر، آزادی و خط‌های قرمز خط قرمز، تهران: قطره، ۱۳۷۷، ص ۱۱
- ۳۸- فوزی، یحیی، اندیشه سیاسی امام خمینی رحمته‌الله، نشر معارف، قم، ۱۳۸۴ش
- ۳۹- قادری، حاتم، اندیشه سیاسی غزالی، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، ۱۳۷۰ش
- ۴۰- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ۴۱- قریشی، علی اکبر، قاموس القرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ج ۱،
- ۴۲- مطهری رحمته‌الله، مرتضی، حماسه حسینی، ج ۲، قم: صدرا، ۱۳۷۷
- ۴۳- _____، پیرامون جمهوری اسلامی ایران، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۸۴
- ۴۴- _____، جامعه و تاریخ، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۹۶
- ۴۵- _____، گفتارهای معنوی، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۷۷
- ۴۶- _____، مجموعه آثار، ج ۳، قم، انتشارات صدرا، ۱۳۷۴
- ۴۷- _____، تجلی پیام در افق رسانه ملی: برگرفته از اندیشه‌های شهید مطهری رحمته‌الله، تهران، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

۴۸- _____، جاذبه و دافعه علی (علیه السلام)، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۹۶

۴۹- مهاجری، عباسعلی، فرهنگ علوم مطبوعات و ارتباطات، تهران، مؤسسه، چاپ چهارم، ۱۳۷۶

۵۰- معین، محمد، فرهنگ فارسی، ج ۴، تهران، انتشارات امیر کبیر، ۱۳۹۱

۵۱- مکارم شیرازی، ناصر، پیام امیرالمومنین (علیه السلام)، ج ۱۵، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۵

۵۲- ملک افضل، محسن، فرآیند نظارت بر زمامداران در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مجتمع آموزش عالی قم، کارشناسی ارشد، ۱۳۸۰

۵۳- نوری، مهدی، نقش و کارکرد مطبوعات محلی استان اصفهان از دیدگاه خوانندگان، اصفهان، نقش خورشید، چاپ اول، ۱۳۷۸ش

۵۴- هاشمی شاهرودی، محمود، فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، ج ۱، موسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (علیهم السلام)

۵۵- هاشمی، محمد، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، ج ۱، تهران، میزان، ۱۳۸۷

منابع عربی

۱- ابن مکرّم، محمد، لسان العرب، ج ۳، قم: نشر دار الفکر، چاپ اول، ۱۴۰۵

۲- جرجانی، سید شریف، التعریفات، بیروت: دارالکتاب اللبنانی، ۱۳۷۰

۳- رازی، فخرالدین، المباحث المشرقیة فی علم الالهیات و الطبیعیات، ج ۲، قم، انتشارات بیدار

۴- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق: سید گیلانی، تهران، مکتبه المرتضوی، ۱۳۹۲

۵- شهید ثانی، مسالک الأفهام إلى تنقیح شرائع الإسلام، ج ۳، قم: موسسه المعارف الاسلامیه، ۱۳۸۱

۶- شیرازی، صدرالمتألهین، اسفار اربعه، ج ۹، بیروت، داراحیاء التراث العربی، ۱۴۱۰

۷- طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، ج ۱، تهران، مکتبه المرتضوی، ۱۳۷۵

- ۸- عبدالباقی، محمد، المعجم المفهرس الالفاظ القرآن الکریم، چاپ چهارم، تهران، انتشارات ژکان، ۱۳۹۴
- ۹- عبدالقادر، حامد، ابراهیم مصطفی، احمد حسن الزیارت، محمدعلی نجار، المعجم الوسیط، ج ۲، گروه نویسندگان، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۷
- ۱۰- فیروز آبادی، محمد بن یعقوب، قاموس المحيط، ج ۲، بیروت، دار الاحیاء التراث العربی، چاپ اول، ۱۴۱۲، ذیل کلمه
- ۱۱- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۸، ترجمه‌ی هاشم رسولی، تهران: علمیه اسلامی، ۱۳۶۴
- ۱۲- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۸
- ۱۳- محقق حلّی، جعفر بن حسن، نجم الدین، شرائع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، محقق/ مصحح: عبد الحسین محمد علی بقال، ج ۱، قم، موسسه اسماعیلیان، ۱۴۰۸

مقالات

- ۱- اسحاقی، سید حسین، «آزادی عقیده در اسلام»، فصلنامه رواق اندیشه، شماره ۲۹، ۱۳۸۳، ص ۳۸
- ۲- اسحاقی، سید حسین، آزادی بیان در اسلام، فصلنامه رواق اندیشه، شماره ۲۴، ۱۳۸۲
- ۳- امام جمعه زاده، سید جواد، «آزادی در اسلام»، فصلنامه پژوهشی انقلاب اسلامی، دانشگاه اصفهان، سال اول، پیش شماره دوم، ص ۲۰۵
- ۴- بشیریه، حسین، «آموزش دانش سیاسی (مبانی علم سیاست نظری و تأسیس)»، تهران، نشریه نگاه معاصر، ۱۳۸۲
- ۵- خاتمی، سید احمد، «آزادی بیان از دیدگاه امام علی (ع)»، مجله‌ی پاسدار اسلام، شماره ۲۰۷-۲۰۸، ۱۳۷۷

- ۶- خامنه‌ای (مدظله العالی)، سید علی، آزادی از نظر اسلام و غرب، مجله اندیشه حوزه، شماره ۱۴، ۱۳۷۷
- ۷- ربانی گلپایگانی، علی، «دین و آزادی»، مجله کلام اسلامی، ۱۳۷۸، دوره ۸، شماره ۳۲.
- ۸- سهرابلو، پدرام، «تبیین نسبت آزادی مطبوعات و مفساد اقتصادی؛ پیشگیری و مقابله»، فصلنامه‌ی مطالعات پیشگیری از جرم، ش ۷، ۱۳۸۷
- ۹- صفرهاشم، محمد، «مطبوعات جهان: قدرت و تئوری‌های مطبوعات»، ترجمه‌ی مینو بهتاش، فصلنامه‌ی رسانه، ش ۲۹، ۱۳۷۶
- ۱۰- کشاورز، حمیدرضا، آزادی بیان از دیدگاه امام علی (علیه السلام) با محوریت نهج البلاغه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد نهج البلاغه، دانشگاه یزد، ۱۳۹۲
- ۱۱- معتمدنژاد، کاظم، رویا معتمدنژاد، «ارکان حقوقی آزادی مطبوعات (اصل انتشار آزادانه مطبوعات و استثنای محدودیت‌های آن)»، نشریه‌ی رسانه، ش ۲۴، ۱۳۷۷
- ۱۲- معرفت، هادی، «آزادی در قرآن»، روزنامه مشارکت، ۱۳۷۹/۱/۱۶.
- ۱۳- موسوی خواه، سید رضا، «آزادی مطبوعات خط قرمز کجاست؟»، نشریه حقوق و اجتماع، سال دوم، ش ۹
- ۱۴- نعمتی، داوود، نقش رسانه‌های گروهی در اطلاع‌رسانی، مجله پژوهش و سنجش، شماره ۲۷، ۱۳۸۰ش
- ۱۵- کرباسیان، قاسم، «آزادی بیان»، ۱۳۹۴، www.pajoohe.com